

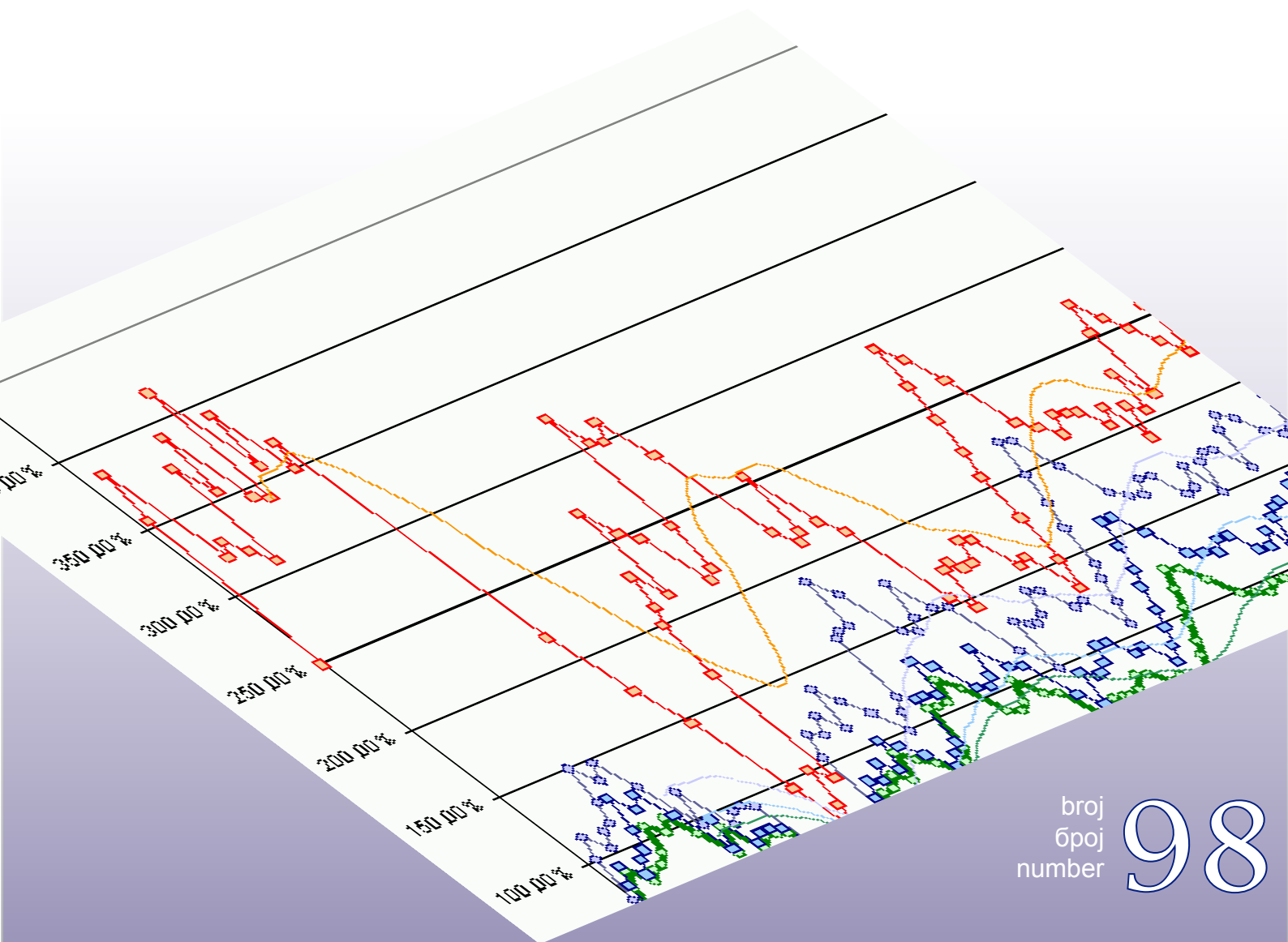
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno-
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

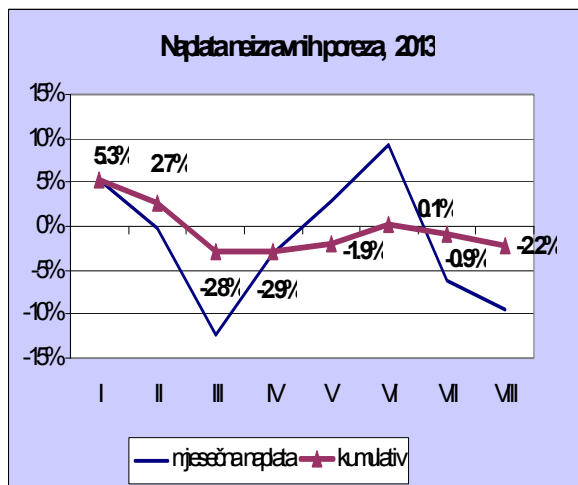
Oma Bilten

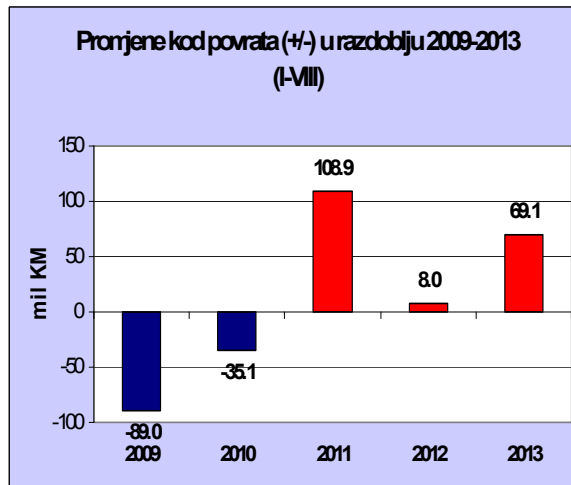
broj
број
number **98**

Uz ovaj broj

Prema preliminarnom izvještaju UN **neto naplata u kolovozu je bila manja za 9,4% od neto naplate u istom mjesecu 2012.g.** S obzirom da su su povrati neizravnih poreza u kolovozu povećani samo za 1 mil KM glavni razlog za značajan podbačaj naplate u kolovozu nalazi se u bruto prihodima.

Grafikon 1

Grafikon 2

Izrazito loša naplata prihoda od neizravnih poreza u mjesecu kolovozu 2013.g. značajno je produbila već ispoljene negativne trendove iz mjeseca srpnja. Na razini osam mjeseci naplaćeno je 3,195 mlrd KM neto prihoda. U odnosu na isto razdoblje 2012. naplaćeno je manje 70,4 mil KM ili 2,2%. Dosadašnje kretanje kumulativne naplate prihoda od neizravnih poreza pokazuje konstantan negativan trend u posljednjih šest mjeseci, sa izuzetkom mjeseca lipnja, kada je kumulativna naplata prešla u pozitivnu zonu isključivo zahvaljujući enormnom povlačenju trošarinskih markica za cigarete pred ulazak Hrvatske u EU (Grafikon 1). Loša kumulativna naplata prihoda rezultat je stagnacije bruto prihoda i snažnog porasta isplaćenih povrata. Poređenje rasta povrata u razdoblju siječanj-kolovoz u proteklih nekoliko godina pokazuje u najboljoj mjeri rast povrata u 2013. Za osam mjeseci 2013. isplaćeno je 69 mil KM povrata više nego u istom razdoblju 2012 (Grafikon 2).

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Primjena sheme gotovinskog računovodstva u sustavu PDV-a	2
Preliminarni konsolidirani izvještaj: JR, institucije BiH, entiteti	16
Preliminarni konsolidirani izvještaj: Opća vlada	18

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

Primjena sheme gotovinskog računovodstva u sustavu PDV-a

(autor: dr.sc. Dinka Antić)

Od 1.siječnja 2013. u Europskoj uniji stupile su na snagu izmjene Smjernice 2006/112/EC kojima se uvodi opcija gotovinskog računovodstva u svrhu oporezivanja porezom na dodanu vrijednost (PDV). Shema, koja je namijenjena malim poduzećima, podrazumijeva mogućnost obračuna PDV-a u momentu naplate potraživanja, s tim da članice mogu zahtijevati da se pravo na odbitak ulaznog poreza stječe tek plaćanjem fakture dobavljaču. Već prilikom najave izmjena Smjernice pokrenute su rasprave o efikasnosti sheme, posebno sa stajališta ubiranja prihoda od PDV-a u kriznom razdoblju i očuvanja neutralnosti oporezivanja, kao temeljne odlike sustava PDV-a.

PRIMJENA GOTOVINSKOG RAČUNOVODSTVA U POSLOVNOJ PRAKSI

Pojam "gotovinsko računovodstvo" (engl. *cash accounting*) podrazumijeva računovodstveni metod prema kojem se prihodi evidentiraju u momentu primitka gotovine, a rashodi u momentu plaćanja gotovine. Široko je rasprostranjena upotreba i sljedećih sinonima: „gotovinska računovodstvena osnova“ (engl. *cash basis accounting*), „gotovinska osnova“ (engl. *cash basis*) ili „gotovinski metod“ (engl. *cash method*). U SAD koristi se pojam „metod gotovinskih primitaka i izdataka“ (engl. *cash receipts and disbursements method*). Opća računovodstvena praksa u svijetu podržava primjenu obračunskog računovodstva, prema kojem se prihodi i rashodi evidentiraju u vrijeme nastanka. S obzirom da je fokus računovodstvenog obuhvata na novčanim tokovima, gotovinsko računovodstvo ne omogućava cjelovit obuhvat svih financijskih i drugih resursa u kompanijama. Ipak, zbog jednostavnosti u primjeni često se dozvoljava upotreba gotovinskog računovodstva u malim poduzećima koja poslovne transakcije uglavnom obavljaju u gotovini.

Porezne vlasti vrlo često omogućavaju korištenje gotovinskog računovodstva prilikom utvrđivanja oporezive osnovice samo kod oporezivanja dohotka, ali pod određenim uvjetima. Zbog negativnih strana porezne vlasti ograničavaju primjenu gotovinskog računovodstva, propisujući kategoriju obveznika i maksimalnu visinu godišnje bruto naplate. Gotovinski metod kod oporezivanja dohotka omogućava određenu fleksibilnost poreznog planiranja u smislu upravljanja porezom na dohodak. Na primjer, plaćanja izdataka se mogu ubrzati pred kraj godine kako bi se smanjila oporeziva osnovica za tu godinu ili se naplata prihoda pred kraj godine može prenijeti u narednu godinu ukoliko se u narednoj godini očekuju veći izdaci. Porezno planiranje pomoću gotovinske osnove je naročito atraktivno u slučaju da postoji skala stopa poreza na dohodak, gdje se balansiranjem uplata i isplata može izbjeći plaćanje poreza po višoj stopi. Međutim, primjena gotovinske osnove u poreznom knjigovodstvu zahtijeva i određene modifikacije stavki koje se evidentiraju na obračunskoj osnovi, te je potrebno vršiti određena prilagođavanja.

Imajući u vidu široku upotrebu gotovinskog računovodstva kod oporezivanja dohotka malih obrtnika može se zaključiti da je gotovinsko računovodstvo standardni koncept oporezivanja dohotka određenih kategorija obveznika. Međutim, ova konstatacija ne stoji za oporezivanje prometa dobara i usluga. Iako je primjena gotovinske osnove kod obračuna i plaćanja PDV-a bila propisana od 1977. mali broj članica je tu pogodnost primjenjivalo. V. Britanija, Njemačka i Italija predstavljaju rijetke članice koje su omogućavale primjenu sheme gotovinskog računovodstva kod obračuna PDV-a. Njemačka je specifična po tome što shemu nije primjenjivala na istovjetan način na cijeloj teritoriji države. Do 1.7.2009. pet saveznih pokrajina Njemačke je dozvoljavalo gotovinsko računovodstvo za obveznike (njem. *Istbesteuerung*) čiji je godišnji promet bio do EUR 500,000, dok je u ostalim pokrajinama prag iznosio EUR 250,000. U 2012.g.,

nakon usvajanja izmjena Smjernice 2006/112/EC u području fakturiranja¹, tek samo nekolicina članica EU-27 omogućavaju primjenu gotovinskog računovodstva kod obračuna i plaćanja PDV², da bi do masovnijeg inkorporiranja novih odredbi Smjernice u nacionalne propise iz područja oporezivanja PDV-om došlo tek pred stupanje na snagu izmjena 1.1.2013. godine.

TEORIJSKI KONCEPT PDV-A

Primjena gotovinskog računovodstva kod oporezivanja PDV-a zadire u osnove koncepta oporezivanja PDV-om. Teorijski koncept neutralnog sustava PDV-a počiva na potrošnom obliku i indirektnoj metodi obračuna i plaćanja.

Potrošni oblik PDV-a (engl. *consumption-type VAT*) predstavlja oblik PDV-a kod kojeg je dozvoljen odbitak ulaznog PDV-a od porezne obveze na nabavku svih dobara i usluga u cijelosti, uključujući i na nabavku kapitalnih dobara. Porezna osnovica potrošnog tipa PDV-a odgovara vrijednosti potrošnje u nacionalnoj ekonomiji. Budući da je dozvoljen odbitak ukupnog troška nabavke kapitalnih dobara od osnovice nema dvostrukog oporezivanja i kaskadnog efekta. Primjenom potrošnog oblika PDV-a osigurava se neutralnost oporezivanja u odnosu na donošenje ekonomskih odluka privrednih subjekata i sprječava pojava kumuliranja poreza. Potrošni oblik PDV-a predstavlja bazični oblik oporezivanja u skoro svim državama danas koje su prešle na PDV-e. Ipak, mnoge države, uključujući i Bosnu i Hercegovinu različitim mjerama u sustavu PDV-a ograničavaju pravo odbitka ulaznog PDV-a, ne samo u sferi oporezivanja neposlovne potrošnje dobara i usluga, već i iz administrativnih razloga, u cilju suzbijanja pojave poreznih prijevара.

Indirektna metoda podrazumijeva primjenu stope PDV-a na pojedinačne elemente dodane vrijednosti. U načelu, slično direktnoj metodi, primjenom matematičkih operacija moguće je dobiti dvije varijante indirektnih metoda, indirektnu metodu sabiranja i indirektnu metodu oduzimanja. Indirektna metoda sabiranja, koja podrazumijeva primjenu stope PDV-a na komponente dodane vrijednosti, nije uobičajena u praksi. S druge strane, indirektna metoda oduzimanja je najpoznatija metoda utvrđivanja PDV-a. Ona predstavlja temelj sustava PDV-a u EU, a primjenjuje se i u velikom broju zemalja širom svijeta. Budući da je osnovna tehnička pretpostavka za primjenu ove metode postojanje računa (fakture) na kojoj je iskazan PDV-e indirektna metoda oduzimanja naziva se još i metoda računa. S obzirom da obveznik ima mogućnost da nadoknadi ulazni porez iz nabavki na teret izlaznog PDV-a na prodaje, plativši samo razliku na račun državnog trezora, metoda se još naziva i kreditnom metodom. Kreditna metoda ima niz prednosti u odnosu na ostale metode utvrđivanja PDV-a. Budući da se bazira na fakturi otežane su mogućnosti za nastanak PDV prijevара. Osim toga, budući da fakture sadrže pojedinačne stavke prometa, kreditna metoda olakšava primjenu diferenciranih stopa PDV-a na različita dobra ili usluge, nulte stope kod izvoza ili oslobađanja od PDV-a³. Za efikasniju primjenu kreditne metode zakonodavci propisuju obveznicima obvezu vođenja evidencija ulaznih i izlaznih faktura.

PDV-e je i samokontrolirajući porezni oblik. Za ispravnost PDV-e faktura nije samo zainteresirana porezna uprava. I svaki obveznik u prometnom lancu je zainteresiran da dobije ispravnu fakturu od svoga dobavljača, budući da samo na temelju ispravne fakture obveznik može potraživati ulazni PDV-e iskazan na fakturi. Iz ovog razloga obveznik osim provjere identiteta dobavljača (tj. da li porezni broj postoji u registru kao aktivan broj i, ako postoji, da li je na tom broju registrirana prava kompanija), treba i da provjeri tačnost izračuna PDV-a iskazanog na fakturi.

¹ Council Directive 2010/45/EU of 13 July 2010 amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax as regards the rules on invoicing, OJ L 189, 22.7.2010.

² Izvor: Ernst&Young, The 2012 worldwide VAT, GST and sales tax guide, www.ey.com

³ Više: Ebrill L., Keen M., Bodin J-P, Summers V., "The Modern VAT", IMF, Washington, 2001., pp. 20 – 22.; Tait A. A., "Value Added Tax, International Practice and Problems", Washington, IMF, 1988; pp. 4 – 6.

PDV KAO POLUGA FINANCIJSKOG MENADŽMENTA

Karakteristika PDV-a da predstavlja financijsku obvezu, ukoliko je izlazni PDV-e na prodaje veći od ulaznog PDV-a na nabavke, ili financijsko potraživanje, ukoliko je ulazni PDV-e veći od izlaznog PDV-a, omogućava da PDV-e postane bitna poluga financijskog menadžmenta obveznika.

Upravljanje PDV-om podrazumijeva (Okvir 1):

- sagledavanje osnovnih parametara sustava PDV-a koji su bitni za financijski menadžment
- sagledavanje segmenata i poslovnih funkcija kompanije u čijem se funkcioniranju ispoljava pozitivan ili negativan utjecaj PDV-a
- sagledavanje mogućih pravaca strukturalnih prilagođavanja kompanije u cilju:
 - (i) osiguranja bolje financijske pozicije kompanije u pogledu ispunjavanja financijskih obveza, uključivo i obveze za PDV-a, i
 - (ii) poboljšanja poslovanja kompanije u cijelosti.

Okvir 1: Upravljanje PDV-om

Parametri PDV-a

- Obračunsko razdoblje PDV -a
- Visina obveze / potraživanja za PDV
- Visina odbitka
- Rokovi i iznos povrata

Područja utjecaja PDV-a

- Struktura nabavki i prodaje
- Vrsta djelatnosti
- Zalihe i financiranje
- Interna ekonomija – cijena koštanja

«alat»

- fin. planiranje
- fin. analize
- fin. izvještavanje

Obračunsko razdoblje PDV-a predstavlja osnovnu determinantu upravljanja PDV-om. Sve poslovne transakcije kompanije, koje rezultiraju prilivima i odlivima gotovine, trebale bi se planirati u granicama obračunskog razdoblja PDV-a, kako bi se do roka predviđenog zakonom mogle uplatiti obveze za PDV-e. Treba naglasiti da je obračunsko razdoblje od mjesec dana velika pogodnost sustava PDV-a u odnosu na nekadašnji sustav poreza na promet, gdje porezni obveznici plaćaju porez na promet svakih sedam dana. Razdoblje od jednog mjeseca daje dosta prostora za upravljanje gotovinom, potraživanjima i obvezama. Obveze za PDV-e, kao razlika ukupno obračunatih potraživanja za ulazni PDV-e koji je iskazan na računima dobavljača i ukupno obračunatih obveza za izlazni PDV-a koji je iskazan na računima koji su izdani kupcima u obračunskom razdoblju, dospijevaju na plaćanje najkasnije deseti dan nakon isteka kalendarskog mjeseca, bez obzira da li su potraživanja naplaćena od kupaca i bez obzira da li su obveze prema dobavljačima plaćene.

Moguće je da kompanija ostvari povrat ulaznog PDV-a (u slučaju da je ulazni PDV-e veći od izlaznog PDV-a) i pozitivan financijski efekat, iako obveze prema dobavljačima nisu plaćene ili se može desiti da kompanija na obračunskoj prijavi PDV-a iskaže povrat PDV-a a da je istodobno financijski efekat negativan budući da u tom mjesecu nisu naplaćena potraživanja od kupaca a

obveze prema dobavljačima (koje uključuju PDV-e) su izmirene. Povoljniji finansijski položaj imaju one kompanije koje imaju veći priliv gotovine, odnosno uredniju i bržu naplatu potraživanja od kupaca, a koje, s druge strane, odlažu svoje finansijske obveze i obveze prema dobavljačima. No, mali broj kompanija se nalazi u takvoj situaciji. Da bi se donekle ublažilo negativno djelovanje PDV-a na *cash flow* poslovnih subjekata nužno je:

- svakodnevno planirati i pratiti prilive i odlive gotovine,
- uključiti planirane prilive po osnovu povrata PDV-a u mjesečni dinamički plan gotovine,
- uskladiti funkcioniranje poslovnih funkcija (nabavke, proizvodnje, prodaje) tako da u duljem vremenskom razdoblju odlivi i prilivi gotovine koje one proizvode budu izbalansirani.

Na visinu obveze za PDV-e značajno utječe visina odbitka od porezne obveze. Trebalo bi povesti računa o vlastitoj potrošnji (isporukama za zaposlene, vlasnike udjela ili dioničare, obitelji vlasnika), troškovima reprezentacije i korištenju voznog parka kompanije u privatne svrhe. Sve ove isporuke su oporezive u smislu PDV-a, a kompanije nemaju pravo odbitka ulaznog poreza koji je direktno povezan sa isporukama za neposlovnu upotrebu poslovne imovine ili vlastitu potrošnju ili je iskazan na računima za reprezentaciju, računima za održavanje, nabavku ili korištenje poslovne imovine u neposlovne svrhe.

SHEMA GOTOVINSKOG RAČUNOVODSTVA U PDV SUSTAVU EU

Elaboracija osnovnih elemenata teorijskog koncepta PDV-a koji se nalazi u osnovi sustava PDV-a u EU i BiH ukazuje na činjenicu da je obračun PDV-a usko povezan sa ostvarenjem prava na odbitak ulaznog PDV-a glavna odrednica oporezivanja PDV-om. Drugim riječima, ne može se ostvariti neutralnost oporezivanja PDV-om ukoliko ne postoji uzajamna veza između prava na odbitak i obveze obračuna PDV-a. Konačno, iskazivanje PDV-a na fakturi čini fakturu najvažnijim vrijednosnim dokumentom na temelju kojeg obveznik može ostvariti odbitak ulaznog PDV-a. Faktura sa iskazanim PDV-om, uz pomoćne knjige, predstavljaju osnovni mehanizam za kontrolu obračuna i plaćanja PDV-a, odnosno faktor suzbijanja porezne evazije.

Za razumijevanje primjene koncepta gotovinskog računovodstva kod obračuna i plaćanja PDV-a u Uniji potrebno je analizirati momente stjecanja prava na odbitak ulaznog PDV-a i momente obračuna PDV-a u Smjernici 2006/112/EC koja predstavlja osnovni pravni okvir oporezivanja PDV-om u EU⁴.

Pravni okvir

Primjena posebnih shema obračuna i plaćanja PDV-a u Europskoj uniji omogućena je još Šestom PDV smjernicom⁵. Članice EZ, a kasnije EU, od samog početka uspostave harmoniziranog sustava oporezivanja PDV-om imale su mogućnost da odobre malim poduzećima način obračuna i plaćanja PDV-a koji će biti povoljniji u odnosu na standardni režim obračuna na osnovu izdatih i primljenih faktura. Pored toga, članice imaju mogućnost potpunog oslobađanja plaćanja PDV-a propisivanjem praga za registraciju. Na ovom mjestu je potrebno naglasiti da momenat obračuna PDV-a nastaje u trenutku isporuke dobara i usluga, dok se pravo odbitka ulaznog PDV-a stječe u momentu obračuna PDV-a. Izuzeto od navedenih pravila PDV se u određenim slučajevima i prema određenim kategorijama obveznika može obračunati najkasnije do momenta primitka uplate od strane kupca.

Početakom 2013. stupile su na snagu izmjene Smjernice u području fakturiranja. Izmjenama Smjernice, popularno nazvanih „Drugom smjernicom o fakturiranju“, precizirana je primjena

⁴ Čl. 43-59 Smjernice 2006/112/EC.

⁵ Sixth Council Directive of 17 May 1977 on the harmonization of the laws of the Member States relating to turnover taxes – Common system of value added tax: uniform basis of assessment - 77/388/EEC

gotovinskog računovodstva prilikom obračuna i plaćanja PDV-a. Za razliku od dosadašnje pojednostavljene sheme obračuna i plaćanja PDV-a, koja se odnosila samo na mogućnost obračuna PDV-a na gotovinskog osnovi, nova shema gotovinskog računovodstva podrazumijeva i obvezu odbitka ulaznog PDV-a na gotovinskoj osnovi.

Prema novim pravilima članice imaju opciju da zahtijevaju odlaganje momenta odbitka ulaznog PDV sve do momenta plaćanja PDV-a na nabavke dobara i usluga dobavljaču. Iz ove odredbe proizilazi da obveza za PDV-e obveznika koji prodaje dobra i usluge podrazumijeva samo onaj PDV-e koji je naplaćen od kupca. S obzirom na lančani odbitak ulaznog PDV-a omogućavanje korištenja navedene opcije ne bi ugrozilo naplatu javnih prihoda u članicama.

Prag za uvođenje sheme

Izmjenama Smjernice propisuje se da članice koje se opredijele za opciju gotovinskog računovodstva imaju obvezu propisivanja praga za upotrebu sheme. Prag se utvrđuje slično pragu za registraciju za PDV-e. Prag za podobnost obveznika za primjenu sheme gotovinskog računovodstva treba biti baziran na godišnjem prometu obveznika. Smjernicom je propisana gornja granica godišnjeg prometa u visini od 500,000 EUR. Međutim, ostavljena je i mogućnost članicama da uvedu veću gornju granicu za primjenu sheme od propisane, čak do 2 mil EUR, ali tek nakon konsultacije sa Komitetom za PDV. Isto tako, propisana je obveza članica da obavijeste Komitet za PDV o primjeni sheme.

Iznos godišnjeg prometa za obveznike koji žele da primijene shemu gotovinskog računovodstva treba se izračunati u skladu sa čl. 288 Smjernice. Prema navedenom članku godišnji promet obveznika, koji se potom upoređuje sa gornjom granicom prometa koju propisuje članica, treba da sadrži sljedeće iznose, bez uključenog PDV-a:

- vrijednost oporezivih nabavki dobara i usluga
- vrijednost oslobođenih transakcija sa mogućnosti odbitka PDV-a iz prethodne faze i transakcija koje su oslobođene u skladu sa čl. 146 – 149, čl. 151, 152 ili 153
- vrijednost transakcija u vezi sa nepokretnostima, financijskim transakcijama i transakcijama u osiguranju, ukoliko navedene transakcije ne predstavljaju sporedne transakcije.

Za izračun praga ne uzima se vrijednost transakcija u vezi sa materijalnom ili nematerijalnom stalnom imovinom poduzeća.

Ostala pravila

U skladu sa čl. 226 Smjernice obveznici koji se uključe u shemu gotovinskog računovodstva, koji obračunavaju PDV u momentu kada je naplaćen, odnosno koji stječu pravo odbitka PDV u momentu plaćanja PDV-a, trebaju na fakturi koju izdaju kupcima navesti da se primjenjuje „gotovinsko računovodstvo“.

PRAKSA ČLANICA

Postojanje određenog miksa standardnog režima obračuna i plaćanja, baziranog na primjeni fakturne metode obračuna PDV-a, i djelimične primjene gotovinske osnove je otvarala mogućnost za gubitke prihoda. Vjerovatno je to bio osnovni razlog sporadične primjene posebne sheme za mala poduzeća. Tek nakon usvajanja izmjena Smjernice 2006/112/EC u vezi sa fakturiranjem za PDV članice počinju razmatrati uvođenje gotovinskog računovodstva u svrhu obračuna i plaćanja PDV-a.

Prema posljednjim podacima čak 23 članice Unije je ugradilo nove odredbe o gotovinskom računovodstvu u nacionalne PDV propise⁶. Analiza prakse nekolicine članica EU pokazala je različite modalitete primjene sheme gotovinskog računovodstva u svrhu PDV-a.

Italija⁷ je prvobitno prag za primjenu gotovinskog računovodstva propisala u visini od EUR 200,000, da bi za nekoliko mjeseci povećala prag na 2 mil EUR. Specifičnost talijanskog modela jeste u tome da se shema, po prvom odobrenju, primjenjuje u tri kalendarske godine, a nakon toga se primjenjuje godinu za godinu, ovisno o kretanju godišnjeg prometa. Prema odobroj shemi mala i srednja poduzeća mogu obračunavati PDV na svoje isporuke u momentu naplate potraživanja od kupaca, a najdulje godinu dana od isporuke. S druge strane, obveznici na koje se odnosi shema mogu odbiti PDV iz nabavki tek u momentu plaćanja dobavljačima. Međutim, kupci obveznika koji je u shemi gotovinskog računovodstva mogu odbiti PDV na svoje nabavke u skladu sa standardnim pravilima odbitka PDV-a, bez obzira da li su platili fakturu dobavljaču. Zanimljivo je predstaviti i način na koji se obveznici uključuju u shemu. Dovoljno je da informiraju porezne vlasti naznačujući to na godišnjoj prijavi PDV-a. Isti slučaj je i sa izlaskom obveznika iz sheme. U svakom slučaju obveznik koji je uključen u shemu svaki put treba to naznačiti na fakturi koju izdaje. Propuštanje naznačavanja primjene sheme gotovinskog računovodstva na fakturi predstavlja porezni prekršaj.

Latvija⁸ je koncem 2011. uvela gotovinsku osnovu za obračun PDV-a i ostvarenje prava na odbitak PDV-a za mala poduzeća čiji godišnji oporezivi promet u prethodnoj godini nije prelazio LVL 70,000. U shemu se mogu uključiti i oporezive osobe koje se bave poljoprivredom i ribarstvom, bez obzira na iznos prometa u prethodnoj godini. Međutim, ova grupacija obveznika je obvezna da uplati obvezu za PDV najkasnije šest mjeseci od isporuke dobara, bez obzira da li je faktura naplaćena od kupaca.

Rumunjska⁹ primjenjuje shemu od 1.1.2013. Model gotovinskog računovodstva za koji se ova zemlja opredijelila ima nekoliko specifičnosti:

- Za razliku od drugih članica gdje se uključenje u shemu vrši na principu dobrovoljnosti, u smislu da zakon omogućava opciju primjene gotovinskog računovodstva pod određenim uvjetima, a mala poduzeća, koja ispunjavaju uvjete sama odlučuju da li će pristupiti shemi, Rumunjska primjenjuje princip obveznosti. Svi obveznici PDV-a čiji godišnji promet je ispod propisnog praga od EUR 500,000 dužni su da primjenjuju gotovinsko računovodstvo;
- S obzirom na obveznost uključivanja porezna uprava automatski registrira obveznika u „Registar oporezivih osoba koje primjenjuju sustav gotovinskog računovodstva za PDV“. Registar je javan, a može mu se pristupiti preko web portala porezne uprave;
- Specifičnost sheme jeste njena faktička obveznost u smislu da je svaka oporeziva osoba, koja primi fakturu na kojoj nema oznake da se primjenjuje gotovinsko računovodstvo, dužna na web stranici porezne uprave provjeriti da li je dobavljač uključen u shemu gotovinskog računovodstva;
- Obveznik koji je uključen u shemu stječe pravo odbitka ulaznog PDV-a tek u momentu plaćanja fakture dobavljaču. Pri tome, obveznik je dužan prilikom podnošenja prijave PDV-a da podnese dokaze da je izvršio sva plaćanja dobavljačima za koja umanjuje svoju PDV obvezu;
- Kupac obveznika koji je uključen u shemu ne može odbiti PDV na svoje nabavke sve dok ne plati fakturu dobavljaču.

⁶ Annacondia F., Corput van der W., "Amendments to the VAT Systems of the EU Member States on 1 January 2013 (2)", International VAT Monitor Vol. 24, No. 1, IBFD, Amsterdam, January-February 2013, pp. 8-11.

⁷ Izvor: izdanja časopisa "International VAT Monitor", IBFD, Amsterdam, izdanja u 2012. i 2013.

⁸ Ibid.

⁹ Izvor: Deloitte, VAT Alert No. 6, 3 September 2012.

Shema gotovinskog računovodstva u Rumunjskoj se ne primjenjuje na oporezive osobe koje su u sastavu PDV grupe, osobe koje nemaju uspostavljeno poslovanje u Rumunjskoj i osobe koje imaju stalnu tvrtku u Rumunjskoj, dok im je mjesto poslovanja izvan zemlje. Međutim, ukoliko kupac nije platio fakturu oporeziva osoba, bez obzira na uključivanje u shemu, mora obračunati PDV najkasnije 90 dana od dana izdavanja fakture. Ali i u tom slučaju kupcu nije dozvoljeno da odbije ulazni PDV sve dok ne plati fakturu dobavljaču. Od obveznika koji su uključeni u shemu direktno kao korisnici sheme ili indirektno kao kupci obveznika koji je uključen u shemu dužni su da vode posebnu evidenciju transakcija koje su predmet primjene sheme gotovinskog računovodstva.

Velika Britanija primjenjuje pravila gotovinskog računovodstva u svrhu PDV-a od 1995. godine. Zbog dugogodišnje primjene V. Britanija je shemu gotovinskog računovodstva razradila u detalje¹⁰. Shemu mogu primijeniti obveznici sa godišnjim prometom preko GBP 1,35 mil. Međutim, prije uključivanja u shemu porezna uprava vrši provjere, te će odbiti pristupanje shemi ukoliko obveznik ne podnosi redovito PDV prijave, ukoliko postoji dug po osnovu PDV-a ili drugih javnih prihoda, ukoliko je obvezniku bila izrečena kaznena ili prekršajna mjera u prethodnoj godini, te ukoliko je obveznik sudjelovao u poreznim prijevarama u protekloj godini.

Prilikom procjene da li je godišnji promet ispod propisanog praga ne uključuje se oslobođeni promet i vrijednost očekivane prodaje stalne imovine. Specifičnost V. Britanije ja da se shema ne može koristiti za sve oporezive transakcije prometa. Iz sheme je isključen lizing, najam, uvjetovane prodaje i prodaje na kredit, avansne prodaje dobara i usluga i prodaje kod kojih je rok plaćanja duži od 6 mjeseci nakon izdavanja fakture. U navedenim slučajevima obveznik je dužan da primjenjuje standardna pravila obračuna i plaćanja PDV-a. U slučaju naplate prodaje gotovinom obveznik je dužan da podnese kopije računa koji su izdati kupcima. I kod plaćanja dobavljača gotovinom malo poduzeće mora podnijeti kopije računa koje mu je izdao dobavljač.

Malo poduzeće je dužno da uredi sustav knjigovodstva na način da omogući poreznim inspektorima unakrsne provjere. Potrebno je unakrsno povezati uplate sa odgovarajućim izlaznim fakturama koji su date kupcima, isplate sa fakturama dobavljača, kao i izvode iz banaka. Moment obračuna izlaznog PDV-a i odbitka ulaznog PDV-a ovisi o načinu plaćanja. Ukoliko je prodaja naplaćena u gotovini PDV se obračunava na dan primitka novca. Ukoliko se prodaja naplaćuje preko banke PDV-e se obračunava na datum kada je uplata evidentirana u banci. Ukoliko se faktura dobavljaču plaća u gotovini pravo na odbitak PDV-a nastaje u momentu davanja novca, a ukoliko se plaća putem banke u momentu kada je isplata evidentirana u banci. S obzirom da plaćanje fakture postaje relevantno za obračun PDV-a problemi nastaju u situaciji kada kupac fakturu plati samo djelimično ili ukoliko kupac jednom uplatom uplati iznos za više faktura. Propisana su posebna pravila za obje situacije. Ukoliko kupac plati samo dio fakture malo poduzeće je dužno da obračuna samo dio PDV-a koji odgovara uplaćenom dijelu¹¹. Ukoliko kupac plati iznos za više faktura, a koji se ne može razgraničiti na određene fakture u cijelosti tada se prvo obračunava PDV na najranije fakture (kao npr. zalihe po FIFO metodu) i uključuje u PDV prijavu, a ostatak će biti uključen prilikom sljedećeg plaćanja¹².

Fiskalne vlasti V. Britanije¹³ u zvaničnim dokumentima naglašavaju i prednosti i nedostatke sheme. Kao prednosti primjene sheme gotovinskog računovodstva za malog poduzeća navodi se da shema

¹⁰ HMRC, Notice 731 Cash Accounting Scheme, January 2011.

¹¹ Na primjer, ukoliko je PDV 20%, a faktura kupcu iznosi GBP 1,000, ukoliko kupac plati samo GBP 600, malo poduzeće je dužno da obračuna PDV na sljedeći način: iznos PDV = $600 / 1,000 * 1,000 * 20\%$.

¹² Ukoliko pored fakture iz prethodnog primjera (GBP 1,000) postoji i faktura izdana istom kupcu od GBP 2,000, a kupac plati samo 2,000 GBP. Očigledno je da je umjesto 600 GBP ($(1,000+2,000)*20\%$) potrebno obračunati samo 400 GBP u danom poreznom razdoblju. Obračun PDV-a za tekuće porezno razdoblje se vrši na sljedeći način: Budući da je faktura od GBP 1,000 ranije izdana tada se prvo PDV alocira na tu fakturu ($1,000 * 20\% = 200$ GBP). Ostatak od 200 GBP alocira se na drugu fakturu, s tim da preostaje još da se obračuna 200 GBP u obračunskom razdoblju kada kupac plati preostali iznos sa druge fakture.

¹³ HMRC, Notice 731 Cash Accounting Scheme, January 2011.

pozitivno djeluje na gotovinski tok i likvidnost poduzeća, te da je shema posebno korisna kod prodaja na kredit ili u slučaju problema sa likvidnosti kod kupca. Istodobno, fiskalne vlasti ukazuju da se skoro nikakve koristi od sheme ne mogu ostvariti ukoliko je obveznik često u situaciji da ostvaruje povrat PDV-a ili porezni kredit, ukoliko obveznik ima uspostavljenu redovitu shemu plaćanja i naplate, te ukoliko kontinuirano pruža usluge.

PROBLEMI KOD PRIMJENE SCHEME

Tko ima koristi od sheme?

Cilj uvođenja koncepta gotovinskog računovodstva za obračun PDV-a je bio da se pomogne malim i srednjim poduzećima koja se susreću sa problemom održavanja likvidnosti zbog plaćanja obveza po osnovu PDV-a prije naplate potraživanja od kupaca. S druge strane, na fiskalnim vlastima je da donose mjere koje neće ugroziti punjenje proračuna članica i financiranje rashoda proračuna EU. Postavlja se pitanje da li je moguće donijeti mjeru kojom će se istodobno odložiti plaćanje PDV-a do momenta naplate, a koja neće ugroziti financiranje proračuna.

Dosadašnja primjena gotovinskog računovodstva je omogućavala pogodnosti samo malim poduzećima u vidu odlaganja obračuna PDV-a do momenta naplate potraživanja. Istodobno, malo poduzeće je moglo odbiti ulazni PDV iz nabavki bez obzira što fakture dobavljačima nisu bile plaćene. Očigledno je da su od navedene sheme gotovinskog računovodstva mogla imati koristi samo mala poduzeća, dok je proračun bio ugrožen iz sljedećih razloga:

- mali obveznici su odbijali ulazni PDV-a od obveze bez obzira što nisu platili fakture dobavljačima
- kupac je odbijao ulazni PDV iz nabavki od malog obveznika bez obzira da li je platio fakturu
- u slučaju nelikvidnosti kupca obračunati PDV na prodaje malog poduzeća bio bi nepovratno izgubljen.

U najboljem slučaju bi zbog odlaganja obračuna PDV-a malog poduzetnika do momenta naplate potraživanja od kupca dolazilo do pomjerenja sheme naplate PDV-a, a time i ugrožavanja standardne dinamike punjenja proračuna.

Mogućnost pojave erozije prihoda je bio razlog za sporadičnu primjenu sheme gotovinskog računovodstva u EU u proteklih trideset godina od usvajanja Šeste PDV Smjernice.

Eksperti smatraju da je standardni sustav PDV-a koji podrazumijeva obračun PDV-a u momentu isporuke dobra/usluge ili prijema fakture povoljniji za državu nego shema gotovinskog računovodstva¹⁴. Izmjenama Smjernice članica koja se opredijeli za shemu može zahtijevati od malog poduzeća, ukoliko se uključi u shemu gotovinskog računovodstva, da ulazni PDV iz nabavki može odbiti tek kad plati fakture dobavljačima. U ovom slučaju prednosti sheme gotovinskog računovodstva za malog poduzetnika se gube ili su značajno manje. Konačni efekti ovise o dinamici plaćanja obveza prema dobavljačima i likvidnosti kupaca. Ukoliko obveze prema dobavljačima brže dopijevaju na plaćanje (npr. ukoliko mali obveznik nabavlja od velikih dobavljača i nema mogućnosti ostvarenja pogodnijih uvjeta nabavke) od naplate potraživanja od kupaca (npr. malo poduzeće prodaje dobra velikom tržišnom centru koji može diktirati uvjete plaćanja) malo poduzeće će u razdobljima do naplate potraživanja od kupaca ostvarivati pravo na povrat PDV-a. Konačni neto efekti predstavljaju razliku između iznosa PDV-a i kamate na kratkoročne kredite i pozajmice za financiranje troškova nabavki od dobavljača.

¹⁴ Wohlfahrt B., "The Future of the European VAT System", International VAT Monitor No 6/2011, IBFD, Amsterdam, November/December 2011, pp. 387-395.

Kakva je pozicija kupca malog poduzeća?

Imajući u vidu da se PDV obračunava i ubire u svakoj fazi prometnog ciklusa na dodanu vrijednost te faze (svefazni oblik PDV-a) kao ključno sporno pitanje primjene sheme gotovinskog računovodstva postaje pozicija kupca obveznika koji je uključen u shemu, odnosno moment ostvarenja prava na odbitak ulaznog PDV-a iz nabavki od dobavljača koji je uključen u shemu.

Postavlja se i pitanje dometa sheme gotovinskog računovodstva u svrhu PDV-a imajući u vidu da je malo poduzeće tek jedna karika u prometnom lancu. Dok se jedni fokusiraju na nova pravila, drugi, pak, smatraju da je za stjecanje prava na odbitak PDV-a relevantna i dalje odredba prema kojoj se pravo odbitka ulaznog PDV-a stječe u momentu obračuna PDV-a. Ukoliko dobavljač PDV obračunava u momentu plaćanja fakture od strane kupca logično je da kupac pravo na odbitak PDV stječe u istom momentu. Iz ove konstatacije proizilazi obveza svih kupaca dobara ili usluga malih poduzeća da prilagode svoje knjigovodstvene sustave i evidencije kako bi osigurali drugačiji knjigovodstveni tretman nabavki od malih poduzeća u odnosu na nabavke od standardnih PDV obveznika koji PDV obračunavaju prema primljenim i izdatim fakturama¹⁵. S obzirom da dodatne obveze u smislu administriranja PDV-om zahtijevaju dodatna financijska sredstva konačne posljedice primjene ovog modela gotovinskog računovodstva mogu biti dvojake:

- veliki PDV obveznici mogu izbjegavati nabavke od malih poduzeća uključenih u shemu, slično kao što obveznici izbjegavaju da nabavljaju od osoba koje nisu PDV obveznici jer ne mogu ostvariti pravo na odbitak PDV plaćenog u prethodnim fazama koji je kaskadno prenesen preko nabavki na troškove firme koja nije PDV obveznik,
- ukoliko poslovanje malog poduzeća ovisi o velikim kupcima malo poduzeće može pod njihovim pritiskom da odustane od korištenja sheme.

Cilj uvođenja sheme je da se poboljša financijska pozicija malih poduzeća. Međutim, iz gornje elaboracije proizilazi da je ciljna skupina proširena, jer su primjenom sheme pogođeni i kupci malog poduzeća. PDV je financijska obveza ili potraživanje kupcu, kojim obveznik može upravljati u sklopu financijskog menadžmenta. Analiza upravljanja PDV-om kao poluge financijskog menadžmenta pokazala je da standardni režim obračuna i plaćanja PDV-a na osnovu faktura može da pogoduje određenim kategorijama obveznika. Stoga, opravdano se postavlja pitanje zašto bi kupac snosio posljedice uvođenja sheme plaćanja PDV-a kojom se želi pomoći malim poduzećima. Dosljedna primjena pravila sheme gotovinskog računovodstva i ograničavanje efekata samo na poziciju malog poduzeća značilo bi da svi ostali obveznici koji posluju sa malim poduzećem treba da primjenjuju standardna pravila obračuna i plaćanja PDV-a. Procjene eksperata ukazuju da u slučaju da kupac odbije PDV-e prije plaćanja fakture malom poduzetniku ne bi trebalo da dođe do ozbiljnijeg ugrožavanja naplate PDV-a imajući u vidu udio prodaja malih obveznika drugim obveznicima u ukupnom prometu¹⁶.

Analitičari su već ukazali na određenu konfuziju koju će proizvesti navođenje primjene sheme gotovinskog računovodstva na fakturi¹⁷. Obveznici koji budu primjenjivali standardnu shemu oporezivanja (kreditnu metodu) mogu biti u dilemi kada prime fakturu od dobavljača koji je uključen u shemu gotovinskog računovodstva da li PDV iz primljene fakture prikazati kao ulazni PDV-e na prijavi ili treba da prvo plate račun svom dobavljaču, uključujući i PDV. S obzirom da se prema novim pravilima odbitak ulaznog PDV-a veže za plaćanje PDV iz fakture dobavljača standardni obveznik PDV bi trebao zanemariti oznaku „gotovinsko računovodstvo“ na fakturi dobavljača. Stoga, postavlja se pitanje zašto stavljati tu oznaku na fakturu, ukoliko je već

¹⁵ Više: Desmeytere I., „The Hidden Features of EU Invoicing Directive 2010/45“, International VAT Monitor No 6/2011, IBFD, Amsterdam, November/December 2012, pp. 174-175.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Više: Swinkels J.J.P., „Confusing EU VAT Invoices from 2013“, International VAT Monitor No 3/2012, IBFD, Amsterdam, May/June 2012, pp. 174-175.

porezna uprava odobrila status malog obveznika određenom obvezniku i ukoliko taj status ne utječe na način plaćanja obveza po osnovu PDV-a njegovih kupaca i dobavljača.

Može li doći do porezne evazije?

Izložene dvojbe članica u vezi potencijalnih negativnih efekata uvođenja sheme gotovinskog računovodstva na naplatu prihoda od PDV-a utjecale su na modeliranje shema u članicama. Analiza prakse po članicama pokazuje različite modalitete sheme.

Neke članice nastoje spriječiti pojavu erozije prihoda od PDV-a nakon stupanja na snagu sheme gotovinskog računovodstva ograničavanjem roka do kojeg se može odlagati obračun PDV-a na prodaje malog obveznika. Moguće su situacije stečaja ili bankrota obveznika koji imaju obveze prema malim PDV obveznicima. Da bi osujetile mogućnost da se obračun PDV-a, a time i uplata malog obveznika na račun proračuna, *de facto* neograničeno odlaže do momenta plaćanja fakture od strane kupca neke članice propisuju rok do kojeg se može odlagati obračun PDV-a. Krajnji rok plaćanja PDV-a bi trebao biti usklađen sa propisima kojima se reguliraju momenti proglašenja nesolventnosti i propisi o stečaju i bankrotu.

Praksa članica ukazuje i na ograničavanje opsega primjene sheme na određene djelatnosti i grupacije obveznika. U nekim članicama shema se ograničava na maloprodaju, poljoprivredu, profesionalne djelatnosti i isporuku zgrada i građevinskih usluga. Izbor djelatnosti ne predstavlja iznenađenje s obzirom da se radi o posljednjoj kariki u prometnom lancu u kojoj se prodaja vrši uglavnom krajnjem potrošaču. Na taj način se izbjegava problem posebnog reguliranja stjecanja prava kupca malog obveznika na odbitak PDV-a. S druge strane radi se o djelatnostima koje su likvidne, odnosno koje imaju uglavnom gotovinske prodaje, tako da nema znatnijeg odlaganja obračuna i plaćanja PDV-a. Imajući u vidu da se shema uvodi da se pomogne obveznicima da održe likvidnost postavlja se pitanje koju korist od sheme gotovinskog računovodstva imaju navedeni mali obveznici koji imaju uglavnom gotovinske prodaje.

Da li je ugrožen koncept PDV-a?

U teorijskom smislu PDV predstavlja porez kojim se oporezuje svaka faza prometa sa mehanizmima koji omogućavaju odbitak poreza koji je plaćen na nabavljena dobra ili usluge od porezne obveze na dobra ili usluge koja se prodaju. Teorijski koncept PDV-a polazi od "dodane vrijednosti", koja se definira kao vrijednost koju svaki sudionik u proizvodnom lancu (proizvođač, distributer, trgovac, i dr.) dodaje na inpute određene faze prije prodaje novog ili poboljšanog proizvoda i usluga.

Realni modeli PDV-a se u određenoj mjeri razlikuju od teorijskog koncepta. Akcent prilikom oporezivanja nije na dodanoj vrijednosti, već na oporezivanju potrošnje. Osim toga, pravo na odbitak ulaznog poreza i opseg dobara i usluga koji se oporezuju PDV-om ne može se shvatiti u apsolutnom smislu, da obveznik ima pravo odbitka ulaznog poreza na sve nabavke dobara i usluga, odnosno da su sve djelatnosti i sva dobra i usluge podložna oporezivanju PDV-om. Iako se PDV ubire u svakoj fazi prometnog ciklusa, sve do faze maloprodaje, mehanizam nadoknade ulaznog poreza iz nabavki *de facto* PDV-e transformira iz teoretskog koncepta poreza na međufaze proizvodnog ciklusa u realni koncept poreza na potrošnju. S obzirom da su svi sudionici u proizvodnom ciklusu imali mogućnost nadoknade ulaznog poreza PDV-e se u konačnici ubire u fazi krajnje potrošnje. Ovo je značajna činjenica za izradu projekcija prihoda od PDV-a, budući da visina ubranih prihoda od PDV-a ovisi o trendovima u potrošnji, elastičnosti potražnje i kretanjima na tržištu.

Članice su već kod uvođenja sheme gotovinskog računovodstva za male obveznike bile svjesne opasnosti da se odustajanjem od temeljnih odlika koncepta PDV-a, kao što je pravo na odbitak

PDV-a, narušava njegova neutralnost i umanjuju prednosti u odnosu na sustav oporezivanja porezom na promet. U suštini, odlaganje prava na odbitak i obračuna PDV-a dovodi do prekida lanca obračuna PDV-a u kojem je izlazni PDV-e jednog obveznika u jednom poreznom razdoblju ulazni PDV-a drugog obveznika u istom razdoblju. Slična situacija je bila i sa snažnim zahtjevima članica da se primjena mehanizma obrnutog terećenja (engl. *reverse charge mechanism*), koji u osnovi podrazumijeva prijenos obveze za PDV-e sa prodavca na kupca, proširi na sve faze prometnog lanca ili barem na veći broj djelatnosti (osim građevinskih radova i prometa otpada). Osim prava na odbitak, primjenom sheme gotovinskog računovodstva PDV kao sustav gubi i druge svoje odlike: administrativnu jednostavnost, svefaznost i samokontrolirajući karakter.

Odlaganjem obračuna PDV-a do momenta naplate potraživanja i odlaganjem odbitka PDV-a do momenta plaćanja obveze prema dobavljaču PDV-e prestaje biti svefazni porez. Praksa nekih članica ukazuje da se tolerira odlaganje i do godinu dana. PDV-e odlikuje administrativna jednostavnost. Osnovne evidencije koje obveznik treba da vodi i koje su predmet kontrole su knjige ulaznih i izlaznih faktura. Elektronskim ukrštavanjem evidencija više obveznika moguće je otkriti lančane prijave. Administriranje sheme gotovinskog računovodstva je kompleksnije budući da treba povezati fakture i bankovne i blagajničke evidencije. Poseban problem za poreznu administraciju predstavlja praćenje naknadne naplate/plaćanja po fakturama izdanim/primljenim prije uvođenja sheme. Postoji realna opasnost dvostrukog umanjenja porezne obveze, u momentu primitka fakture (prije uvođenja sheme) i u momentu plaćanja (nakon uvođenja sheme). Porezna administracija objektivno ni u jednoj zemlji nema resursa da kontrolira veliki broj malih obveznika u određenom razdoblju. Shema umanjuje značaj fakture, kao vrijednosnog dokumenta, a potencira značaj financijske dokumentacije. Relativiziranjem značaja fakture i naglašavanjem momenta plaćanja/naplate, pogotovo ako se to odnosi i na kupca malog obveznika, PDV prestaje da bude samokontrolirajući porez.

UMJESTO ZAKLJUČKA: PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE POLOŽAJA MALIH PDV OBVEZNIKA

Analiza prakse EU pokazala je da se shema gotovinskog računovodstva u svrhu oporezivanja PDV-om malih obveznika do 2013. godine sporadično primjenjivala samo u nekoliciini članica. Europska komisija je u svojim dokumentima (vid. Okvir 2) preporučila članicama primjenu gotovinskog računovodstva za oporezivanje malih poduzeća. Masovnija primjena sheme započinje tek 1.1.2013., stupanjem na snagu tzv. Druge smjernice o fakturiranju, tako da je suviše rano za analize efekata primjene sheme u pogledu poboljšanja likvidnosti i ekonomskog položaja malih obveznika i obveznika koji su s njima povezani u prometnom lancu, ali i implikacija sheme na priliv prihoda od PDV-a.

Okvir2: Preporuke Europske komisije za mala i srednja poduzeća

U slučajevima kada je poduzeće malo ili vrlo malo upotreba gotovinskog računovodstva se može smatrati odgovarajućom. U ovom slučaju računovodstveni i financijski izvještaji se pripremaju na gotovinskoj osnovi. Gotovinska osnova znači da se troškovi ili prihodi iskazuju na gotovinskoj osnovi. Gotovinska osnova podrazumijeva da se trošak ili prihodi obračunavaju u iznosu ekvivalentnom iznosu gotovine koji je plaćen ili primljen. Neke članice koriste gotovinsku računovodstvenu osnovu za oporezivanje malih poduzeća, a neke članice smatraju ga dovoljnim za vanjsko izvještavanje malih poduzeća prema nacionalnim računovodstvenim standardima (GAAP).

Izvor: European Commission, Enterprise and Industry Directorate-General, Final Report of the Expert Group, "Accounting Systems for Small Enterprises – Recommendations and Good Practices", November 2008.

Može se zaključiti da je **osnovna prednost primjene sheme gotovinskog računovodstva u tome da plaćanjem PDV-a u momentu naplate potraživanja od kupca mali obveznik ne mora angažirati vlastita sredstva za plaćanje PDV obveze ili plaćati rashode kamata na pozajmice iz kojih bi izmirio porez. Uštede na rashodima ili eventualni prihodi od angažiranja vlastitih sredstava u druge svrhe pozitivno utječu na troškove i dobit malog obveznika, sa svim pozitivnim implikacijama koje niže prodajne cijene mogu imati na ekonomsku poziciju obveznika na tržištu.**

Asocijacije malih poduzetnika ukazuju na prednosti primjene gotovinskog računovodstva u porezne svrhe¹⁸, te preporučaju da se sheme gotovinskog računovodstva za oporezivanje dohotka budu konzistentne gotovinskoj shemi oporezivanja PDV-a. Kao prednosti navode sljedeće:

- lakše razumijevanje vođenja poslovnih knjiga i administriranja poreza za vlasnike i ostale zaposlene koji nisu računovođe
- olakšano pripremanje izvještaja, bez potrebe za godišnjim prilagođavanjima
- plaćanje poreza samo na ostvarenu realizaciju.

Iskustva V. Britanije su značajna za države koje nisu prihvatile opciju koju nudi Druga smjernica o fakturiranju, ali i za one koje su shemu tek uključile u nacionalne PDV sustave. Detaljna pravila primjene sheme koja je propisala V. Britanija produkt su različitih okolnosti i situacija koje su se dešavale u proteklim godinama, a koje nisu mogle biti u startu uočene i pravno normirane. Pravno reguliranje i višegodišnja praksa V. Britanije, koja shemu gotovinskog računovodstva primjenjuje skoro 20 godina, ipak ukazuje na određeni paradoks – iako se shema uvodi s ciljem pojednostavljenja administriranja PDV-om za grupaciju obveznika kojima su troškovi administriranja poreza veći teret nego velikim obveznicima administriranje sheme postaje izuzetno kompleksno, ne samo za malog PDV obveznika, već i za poreznu administraciju.

Eksperti OECD u opširnoj studiji u vezi sa oporezivanjem poduzeća male i srednje veličine navode da primjena sheme gotovinskog računovodstva može u značajnoj mjeri smanjiti troškove poštivanja poreznih propisa, ali i upozoravaju da se u praksi mogu javiti različiti stepeni kompleksnosti administriranja sheme, ovisno o dodatnoj dokumentaciji i evidencijama koje obveznici moraju voditi, uključujući i ostalu financijsku dokumentaciju¹⁹. S obzirom na različite stepene kompleksnosti sheme, a imajući u vidu i razlike koje postoje između poduzeća u grupaciji malih i srednjih poduzeća moguće je sve modele gotovinskog računovodstva svrstati u tri grupe modela:

- i. model koji podrazumijeva vođenje knjige blagajne na osnovu dnevnih priliva i plaćanja;
- ii. model koji podrazumijeva vođenje knjige blagajne i evidencija prodaja i nabavki, te financijskih evidencija (bankovnih izvoda);
- iii. model koji se temelji na knjizi blagajne, knjigama ulaznih i izlaznih faktura i skraćenim financijskim izvještajima²⁰.

Budući da je primjena sheme gotovinskog računovodstva ipak povezana sa povećanom kompleksnosti administriranja i rastom neizvjesnosti u pogledu naplate prihoda, prilikom razmatranja uvođenja sheme, pogotovo u vrijeme globalne ekonomske krize, potrebno je razmotriti i druge modalitete povoljnijeg oporezivanja malih obveznika. Postoji više shema oporezivanja koje primjenjuju savremene države u svijetu, od kojih neke zahtijevaju sustavske intervencije u zakonu (politika oporezivanja), a druge na operative mjere u vidu pojednostavljenja administriranja (obračuna, naplate, podnošenja prijava, izvještavanja).

¹⁸ Office of Tax Simplification, "A simpler income tax for the smallest businesses: a discussion paper", London, July 2011, p. 11.

¹⁹ OECD, Taxation of SMEs: Key issues and policy considerations, OECD tax policy studies no. 18" (2009).

²⁰ IFC, "Designing a Tax System for Micro and Small Businesses: *Guide for Practitioners*", The World Bank Group (in collaboration with DFID), December 2007., p. 51.

Svaka od mjera nosi koristi za obveznike i poreznu administraciju, ali i zahtijeva određene troškove i gubitke. Potreban je određeni *trade-off*, da se žrtvuju maksimalno moguće koristi da bi se postigao optimalan rezultat za obje strane. S obzirom da mali obveznici nisu homogena skupina, u smislu ekonomskog i financijskog položaja, pozicije u prometnom lancu i dr., efekti svake od navedenih mjera se mogu različito ispoljiti na pojedine grupacije malih obveznika, pa čak ih dovesti u lošiju poziciju nego prije izmjena sustava oporezivanja PDV-om.

Bez obzira na izbor mjera za koje se fiskalne vlasti odluče u cilju poboljšanja ekonomskog i financijskog položaja malih obveznika **najvažnije je da mjere ne budu obvezatne, već da se ponude kao opcija koju mogu odabrati mali obveznici ukoliko procijene da mogu ostvariti koristi od predloženih shema oporezivanja.**

LITERATURA

- Annacondia F., Corput van der W., "Amendments to the VAT Systems of the EU Member States on 1 January 2013 (2)", International VAT Monitor Vol. 24, No. 1, IBFD, Amsterdam, January-February 2013.
- Council Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax, OJ L 347, 11.12.2006.
- Council Directive 2010/45/EU of 13 July 2010 amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax as regards the rules on invoicing, OJ L 189, 22.7.2010.
- Deloitte, VAT Alert No. 6, 3 September 2012
- Desmeytere I., „The Hidden Features of EU Invoicing Directive 2010/45“, International VAT Monitor No 6/2011, IBFD, Amsterdam, November/December 2011.
- Ebrill L., Keen M., Bodin J-P, Summers V., "The Modern VAT", IMF, Washington, 2001..
- Ernst&Young, The 2012 worldwide VAT,GST and sales tax guide, www.ey.com
- European Commission, Enterprise and Industry Directorate-General, Final Report of the Expert Group, "Accounting Systems for Small Enterprises – Recommendations and Good Practices", November 2008.
- First Council Directive 67/227/EEC of 11 April 1967 on the harmonisation of legislation of Member States concerning turnover taxes, OJ 071 , 14/04/1967 P. 1301 – 1303.
- Harrison G., Krelove, „VAT Refunds: A Review of Country Experience“, IMF Working Paper WP/05/218, IMF, 2005.
- HMRC, Notice 731 Cash Accounting Scheme, January 2011.
- IFC, "Designing a Tax System for Micro and Small Businesses: *Guide for Practitioners*", The World Bank Group (in collaboration with DFID), December 2007.
- OECD, Taxation of SMEs: Key issues and policy considerations, OECD tax policy studies no. 18" (2009).
- Office of Tax Simplification, "A simpler income tax for the smallest businesses: a discussion paper", London, July 2011.
- Sixth Council Directive of 17 May 1977 on the harmonization of the laws of the Member States relating to turnover taxes – Common system of value added tax: uniform basis of assessment - 77/388/EEC
- Swinkels J.J.P., „Confusing EU VAT Invoices from 2013“, International VAT Monitor No 3/2012, IBFD, Amsterdam, May/June 2012.
- Tait A. A., "Value Added Tax, International Practice and Problems ", Washington, IMF, 1988.
- Wohlfahrt B., "The Future of the European VAT System", International VAT Monitor No 6/2011, IBFD, Amsterdam, November/December 2011.

Konsolidirani izvještaji

(pripremila: Aleksandra Regoje)

Tablica 1. (Konsolidirani izvještaj: JR, Institucije BiH, entiteti)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode od neizravnih poreza koje prikuplja Uprava za neizravno oporezivanje na Jedinostveni račun,
- transfere sa Jedinostvenog računa UNO,
- prihode i rashode proračuna institucija Bosne i Hercegovine,
- prihode i rashode proračuna Federacije BiH,
- prihode i rashode proračuna Republike Srpske*

Izvještaj ne uključuje neusklađene prihode prikupljene na JR UNO.

Tablica 2 (Konsolidirani izvještaji: Opća vlada)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna institucija BiH,
- prihode i rashode proračuna FBiH, županija, općina i fondova u FBiH,
- prihode i rashode proračuna RS*, općina i fondova u RS,
- prihode i rashode proračuna BD i fondova u BD.

**Obuhvaćeno: (A) proračun Republike i vanproračunska sredstva evidentirana u Glavnoj knjizi trezora RS, (B) ukupno ino-zaduženje za projekte koji se realizuju preko općina i preduzeća, (C) podatke korisnika proračuna Republike koji imaju vlastite bankovne račune (uključujući i neke jedinice za implementaciju ino-projekata formirane pri ministarstvima).*

Preliminarni izvještaj: BiH Institucije, entiteti i JR , I-VII 2013

	I	II	III	IV	V	VI	VII	Ukupno
Ukupni prihodi	434,7	382,4	446,3	489,5	554,8	560,3	549,8	3.417,7
Porezi	409,4	348,7	402,9	424,1	477,1	478,0	473,9	3.014,1
Izravni porezi	22,7	29,7	53,5	45,4	27,0	31,6	39,1	248,9
Porezi na dohodak i dobit	22,0	29,0	52,5	44,3	25,9	30,6	37,9	242,3
Porez na imovinu	0,6	0,7	0,9	1,1	1,0	0,9	1,2	6,5
Neizravni porezi (neto)	386,7	318,9	349,4	378,3	450,1	445,9	434,5	2.763,8
PDV	240,7	210,2	227,6	243,4	274,7	254,2	291,5	1.742,3
Trošarine	112,0	76,4	82,4	93,0	129,9	150,3	99,2	743,2
Putarina	20,3	16,8	18,9	22,5	26,6	23,9	25,6	154,5
Carine	12,6	14,5	18,9	18,2	17,4	16,2	16,8	114,5
Ostali neizravni porezi	1,0	1,0	1,7	1,3	1,5	1,3	1,5	9,4
Ostali porezi	0,0	0,0	0,1	0,4	0,0	0,5	0,3	1,4
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grantovi od stranih vlada i međ. organizacija	1,4	0,7	1,8	2,4	0,8	2,9	3,5	13,6
Neporezni prihodi	23,9	33,0	40,2	64,3	76,6	79,4	72,2	389,6
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	0,0	0,0	1,4	-1,4	0,2	0,0	0,1	0,4

	I	II	III	IV	V	VI	VII	Ukupno
Ukupni rashodi	411,9	400,9	410,4	416,0	459,3	478,3	531,6	3.108,5
Tekući rashodi	407,5	397,9	402,9	411,1	455,9	468,9	514,7	3.059,0
Bruto plaće i naknade zaposlenih	123,1	124,7	126,9	124,2	125,0	128,9	131,2	883,9
Izdaci za materijal i usluge	14,6	24,1	28,3	24,7	24,6	37,9	25,3	179,6
Doznake na ime socijalne zaštite	52,6	54,4	53,4	53,3	51,7	57,4	55,3	378,0
Izdaci za kamate	4,2	7,1	18,9	8,7	13,7	23,1	5,4	81,2
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	2,3	5,5	10,1	6,0	6,2	14,1	3,1	47,4
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	2,0	1,6	8,8	2,7	7,5	9,0	2,3	33,8
Subvencije	2,2	2,4	6,0	3,7	8,3	19,3	19,2	61,2
Donacije (nerezidentima)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Transferi drugim proračunskim jedinicama	40,3	42,2	41,5	37,8	42,4	49,5	59,8	313,6
Transferi sa JR (BD,žup,opć, fondovi, d.za ceste)	165,4	134,4	119,1	153,2	184,6	144,8	197,2	1.098,6
Drugi rashodi	5,1	8,6	8,9	5,4	5,6	8,0	21,3	62,8
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	4,4	3,0	7,5	4,9	3,4	9,5	16,9	49,6
Izdaci za nefinancijsku imovinu	4,6	3,3	8,2	5,6	3,9	10,1	17,4	53,0
Primici od nefinancijske imovine	0,2	0,2	0,7	0,7	0,5	0,6	0,4	3,5
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	27,1	-15,5	43,3	78,4	98,9	91,4	35,1	358,7
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (uk. prih. minus uk. rash)	22,8	-18,5	35,9	73,5	95,4	81,9	18,2	309,2
Neto financiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	-22,8	18,5	-35,9	-73,5	-95,4	-81,9	-18,2	-309,2

Tablica 1

Preliminarni izvještaj: Opća vlada, I-VI 2013

	Q1	Q2	Ukupno
Ukupni prihodi	2.445,9	2.894,0	5.339,8
Porezi	1.247,7	1.476,9	2.724,7
Izravni porezi	235,9	242,2	478,1
Porezi na dohodak i dobit	205,9	211,1	417,0
Porezi na plaću i radnu snagu	3,9	3,9	7,9
Porez na imovinu	26,1	27,1	53,2
Neizravni porezi	1.010,8	1.232,6	2.243,4
Ostali porezi	1,0	2,2	3,2
Doprinosi za socijalno osiguranje	930,6	1.011,1	1.941,8
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	6,3	10,0	16,4
Neporezni prihodi	258,3	393,6	652,0
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	2,8	2,2	5,1
Ukupni rashodi	2.470,9	2.709,9	5.180,8
Tekući rashodi	2.431,8	2.648,5	5.080,2
Bruto plaće i naknade zaposlenih	785,8	804,6	1.590,4
Izdaci za materijal i usluge	443,9	492,8	936,7
Doznake na ime socijalne zaštite	1.053,2	1.088,7	2.142,0
Izdaci za kamate	37,5	54,3	91,8
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	19,1	27,2	46,3
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	18,4	27,1	45,4
Subvencije	32,3	61,0	93,3
Donacije	0,9	5,2	6,0
Transferi drugim proračunskim jedinicama	7,6	48,3	55,9
Drugi rashodi	70,5	93,6	164,1
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	39,2	61,4	100,6
Izdaci za nefinancijsku imovinu	44,7	67,8	112,4
Primici od nefinancijske imovine	5,5	6,4	11,9
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	14,1	245,5	259,6
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	-25,0	184,1	159,0

Tablica 2